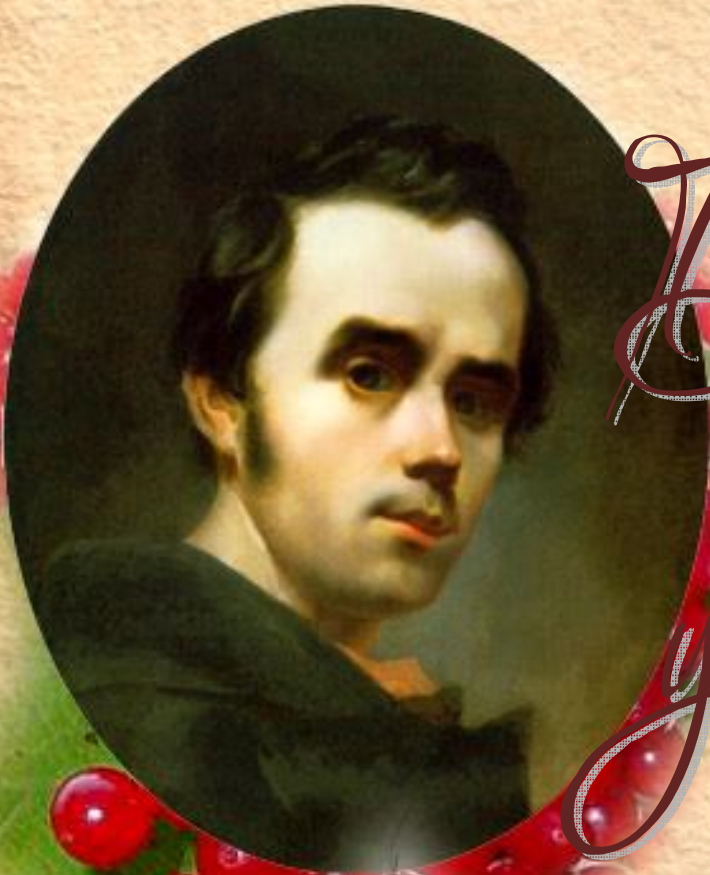

Управління культури і туризму, національностей та релігій
Сумської обласної державної адміністрації
Обласний комунальний заклад
«Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського»

Великий Українець

*Методичні рекомендації бібліотечним
працівникам щодо популяризації
документів до 200-річчя від дня
народження Т.Г.Шевченка*

Суми 2013

**Управління культури і туризму, національностей та релігій
Сумської обласної державної адміністрації
Обласний комунальний заклад
«Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського»**

***Методичні рекомендації бібліотечним
працівникам щодо популяризації
документів до 200-річчя від дня
народження Т.Г.Шевченка***

Суми 2013

ББК

Великий українець : методичні рекомендації бібліотечним працівникам щодо популяризації документів до 200-річчя від дня народження Т.Г.Шевченка / ОКЗ «Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського» ; укладач Т. І. Бурятова. – Суми, 2013. – 24 с.

Перші березневі дні на нашій землі пов'язані з іменем Шевченка, його славою, його духом, його мудрістю, його любов'ю до України.

«Найкращий і найцінніший скарб доля дала йому лише по смерті – невмирущу славу і все розквітаючу радість, яку в мільйонів людських сердець все наново збуджуватимуть його твори» – це слова Івана Франка про Т.Г. Шевченка – поета, художника, патріота.

Міцно зв'язана з дійсністю свого часу його творчість. Кожне покоління звертається до неї, як до однієї з великих і цінних національних традицій, вона знаходить відгук у серці кожного українця. Звичайно, кожне покоління, кожна людина зокрема, відкриває свого Шевченка.

Справді, треба було мати дар Божий, щоб так глобально пророкувати долю свого народу. «Кобзар» Шевченка промовляє до нас, кличе до активного життя. Його по праву називають Новим Завітом української нації. Найголовніше значення цієї книжки полягає в тому, що поет не дає своєму народові заснути духовно, він кличе нас згадати свою історію, часи волі, послідовно відстоювати ідею державної самостійності України.

Завдання бібліотек – сукупністю методів і форм систематичної і творчої популяризації книги донести до читача світ образів, думок, ідей великого КОБЗАРЯ – співця знедолених і гнаних, творця української мови і нових літературних форм.

У дні відзначення 200-річчя від дня народження українського генія радимо провести цикл бібліотечних заходів. Бажано скористатися кращими творами літераторів-шевченкознавців, художників, скульпторів, композиторів, записами творів Шевченка у виконанні видатних митців, слайд-презентаціями, використанням Інтернет-ресурсів.

Слід сприяти широкому висвітленню заходів з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка в ЗМІ та сайтах бібліотек.

Заздалегідь кожна бібліотека має організувати **книжково-ілюстративні виставки**: «*Нас єднає Шевченкове слово*», «*Шевченкові твори – його душа і серце*», «*Читаймо Тараса, учімося в нього*», «*Є в Шевченка народження дата – дати смерті в Шевченка нема*» або **виставку однієї книги** «*Кобзар*» – *Новий Завіт української нації*», «*Іду з дитинства до Тараса*», літературну **подорож** «*Тернистими шляхами долі*» (перебування Т.Шевченка на Сумщині), «*Пам'ятає Шевченка Сумщина*» (**красознавчо-мистецьку презентацію** об'єктів історико-культурної спадщини Сумщини, пов'язаних з ім'ям Т. Г. Шевченка).

Пов'язати творчість поета з сьогоденням допоможе **виставка-вернісаж** "*Шевченкіана в екслібрисі*" марок, листівок або календарів. До її організації можна залучити місцевих художників і колекціонерів і використати альбоми:

Тарас Шевченко. Життя і творчість у документах [Альбом] / упор. В. Касіян, Т. Паламарчук. – К. : Радянська школа, 1991. – 325 с., ілюстр.

Касіян В.І. Пророк. Літературно-мистецьке видання / В.І.Касіян. – К. : Веселка, 2006.–430 с., ілюстр.

Тарас Шевченко. Живопис. Графіка [Альбом] / упор. Д.Степовик. – К. : Мистецтво, 1984.

Яцюк В.М. Віч-на-віч з Шевченком / В.М.Яцюк. - К. : Балтія-Друк., 2004. – 112 с., ілюстр.

Цікавою для дітей буде **озвучена книжкова виставка** «*На вічнім шляху до Шевченка*». При її організації слід врахувати такі елементи: розповідь бібліотекаря, декламування віршів, прослуховування аудіозаписів, використання слайдів і репродукцій. Ця форма роботи спрямовує читача на емоційне

сприйняття матеріалу і дає можливість розкрити всебічний талант Тараса Григоровича Шевченка.

Пропонуємо вам свій варіант її організації.

Розділ I. І кожне слово його – про Україну.

(Твори Т.Г.Шевченка)

Цитата:

"Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій ...
Поховайте та вставляйте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте"

Т.Шевченко

Розділ 2. Тернистими шляхами долі...

(Література про життя і творчість поета).

Цитата:

"Він був сином мужика, і став володарем у царстві
духа.
Він був кріпаком, і став велетнем у царстві людської
культури"

І.Франко

Розділ 3. У світі образів Шевченка

(Шевченко в образотворчому мистецтві).

Цитата:

"Коли в душі моїй тривога,
Коли в душі пекельний щем,
Іду до нього, до живого,
У Всесвіт віршів і поем..."

Ю.Рибчинський

Розділ 4. Серце поета і музиканта творили в унісоні

(Шевченко і музика).

Цитата:

"Наша дума, наша пісня
Не вмере, не загине...
От де, люде, наша слава,
Слава України!

Т.Шевченко

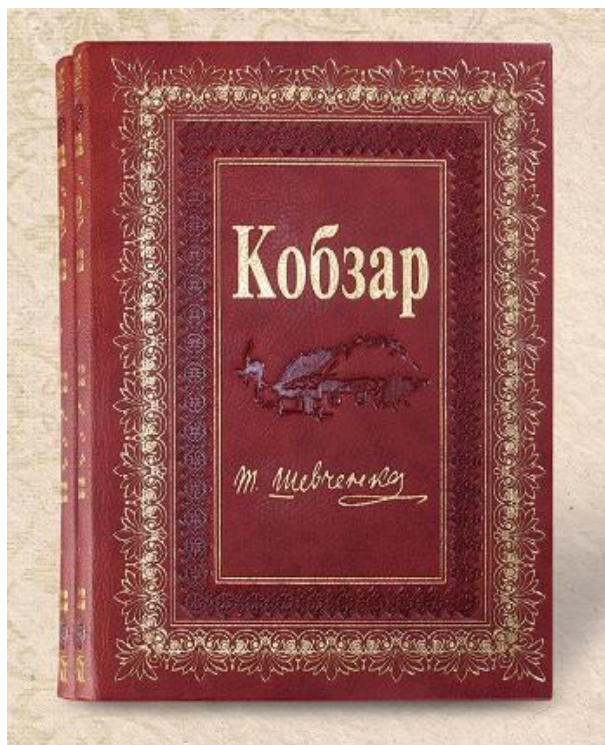
Розділ 5. Кобзар, тебе своїм сучасником зємо.

(Образ поета в сучасній літературі).

Цитата:

"Кобзарю! Знов до тебе я приходжу,
бо ти для мене совість і закон..." *Л.Костенко*

Примірний текст, який можна використати для озвучування виставки.

Гаряча думка Кобзаря надихала народ на боротьбу, кликала до волі, додавала сили знедоленому народу і віри у краще майбутнє України. Вона і надалі продовжує хвилювати наші серця. Саме тому **перший розділ книжкової виставки має назву «І кожне слово його – про Україну».**

При житті Шевченка вийшло три «Кобзаря». Яких тільки нема видань "Кобзарів". Від півтораметрового до найменшого за форматом – 6 на 5 см.

Дивовижна доля цієї книги. Поезії, що входять до неї, складались на тернистих дорогах поетового життя, писались то в мандрах, то в казематах, мережились при світлі білих ночей Півночі і в пісках закаспійських пустель під самотнім сонцем вигнання. Хоча більшість поезій написані поза межами рідного

краю, струменить у них світлий образ Дніпра і мріє синя далечінь українських степів.

У "Кобзарі" поет висловив насамперед самого себе, свою особистість. Від першого й до останнього рядка книга наповнена його індивідуальним почуттям. Тут його, Шевченка, щира й беззахисна у своїй відкритості душа. Тут думки – ним вистраждані, кривди – ним пережиті, тут картини саме його, Тарасового, дитинства. І мова його, і тільки йому властивий тембр голосу.

Книга від початку і до кінця перейнята вогнем найсильнішого поетового почуття:

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що прокляну святого Бога,
За неї душу погублю!

Саме з цієї любові виросла правдива, вогненна поезія "Кобзаря". І досі ця Велика книга промовляє до нас, кличе до активного життя.

Власне, найголовніше значення книжки в тому, що автор не дав і не дає своєму народові заснути духовно. Він кличе нас згадати свою історію, часи долі, послідовно відстоює ідею державної самостійності України.

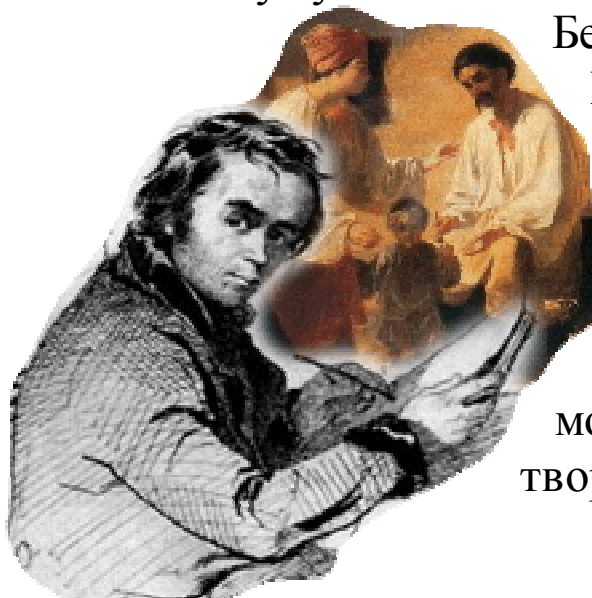
То що ж це за книга "Кобзар"?

У ньому зупинено час

Безцінний минулого дар

Що житиме вічно для нас!

Шевченкові належить виняткова роль у розвитку й формуванні свідомості українського народу. З його творчістю пов'язане становлення нашої літературної мови. Але не менш багата і цікава творчість **Шевченка - художника.**

Природа щедро наділила поета великим талантом. Мистецька спадщина Шевченка нараховує близько 1200 робіт.

«Чарівна українська природа! Широкі і безмежні лани, степові дороги, що ген повилися від села до села, тихий гай, садок вишневий коло хати, кручі Дніпра-Славути, – все так і просилося на полотно. Хотілось не тільки милуватися, а й розповісти сучасникам і нащадкам про красу і велич землі української, про її мужніх, волелюбних людей...» (Т.Г.Шевченко «Дневник»).

Значне місце у графічній спадщині його посідають портретні зображення, які він створював протягом усього життя. Роман Лубківський присвятив такі рядки одному з автопортретів:

Гортаю життя – мов недбайлом написану

Розторгану книгу – се я чи не я?

Ховаю під кучму, як місяця лисину,

Закинутий знову на круги своя.

Невже, дивлячись на старече поличіє,

Впізнає Тараса знайома одна.

Ота костюмаха, що вік нам одлічує?

Ні, бреше: зіб'ється у мене вона!

А мало прожито. А серце змордоване

Ще прагне любові. Ще хоче тепла,

І квилить неначе дитя негодоване

На тім попелищі, де мертві й зола?

Показати на слайді "Автопортрет": Офорт. 1860 .

Звернувши свою увагу на розділ виставки «**Кобзар, тебе своїм сучасником звемо**», ви побачите, як багато літературних творів присвячено життю Тараса Григоровича, вивченню його творчої майстерності. З цього приводу хочу згадати рядки з поезій відомої української поетеси Ліни Костенко:

Кобзарю! Знов до тебе я приходжу,

Бо ти для мене совість і закон ...

Кобзарю мій! Поете мій високий!

А як же ти поезії писав? –

„Я не писав. Я плакав і сміявся.

Благословив і проклинав

Сказати правду, мало турбувався,

Як я при цьому збоку виглядав.

Художні твори про життя Тараса Шевченка написані у різні часи і різними письменниками. Це «В бур'янах» С.Васильченка, «Тарасові шляхи» Оксани Іваненко, «Тарасова земля» Д.Красицького, «Петербурзька осінь» О.Ільченка, «Поетова молодість» Л.Смілянського та ін.

Завершити нашу розмову про цей розділ виставки хочеться словами Василя Симоненка:

Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття,

І голос твій нам душі окриля,

Встає в новій красі, забувши лихоліття,

Твоя, Тарасе, звільнена земля.

У росяні вінки заплетені суцвіття

До ніг тобі, титане, кладемо.

Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття

Тебе своїм сучасником звемо.

В історії світової культури чимало прикладів, коли людина виявляє талант у різних видах мистецтва. Поет мав тонкий музичний слух, майстерно співав народні пісні, співав у хорі на засланні. Серед улюблених його пісень були й історичні: про Сагайдачного, Залізняка, Кармалюка та ін. Любив концерти, театри, цінував композиторський талант нашого земляка Дмитра Бортнянського. Все життя приятелював з видатним композитором і співаком, автором "Запорожця за Дунаєм" Семеном Гулаком-Артемівським, великим українським актором Михайлом Щепкіним та ін. Все життя поет збирав, записував і вивчав українські народні пісні. Улюбленими піснями його були: "Ой зійди, зійди, зіронько", "У Києві на ринку п'ють чумаки

горілку", "Ой горе, горе, який я вдався", "Де ж ти доню, барилася".

Послухайте пісню у виконанні А. Солов'яненка "Ой зійди, зійди, місяцю".

Наша дума, наша пісня

Не вмере, не загине...

От де, люде, наша слава,

Слава України! – так писав Тарас Григорович. На його тексти композитори написали понад 900 музичних творів найрізноманітніших жанрів.

Ознайомившись з документами розділу **"Серця поета і музиканта творили в унісоні"**, ви дізнаєтесь, що не випадково у поезії Кобзаря образ Дніпра-Славутича, – "діда", "батька", "брата", – могутнього символу краси української землі, зустрічається близько 120 разів, бо у цій найбільшій національній річці нашого народу, в дзеркалі її життєдайних і животворящих вод відбилася вся його тисячолітня історія і культура. Без неї Шевченко не мислив собі України. Саме тому, мабуть, перші та останні рядки його творчості починаються і кінчаються Дніпром:

Рече та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива... /1837/

Дніпро, Україну згадаєм,

Веселі селища в гаях... /1861/

/У виконанні українського народного хору ім. Г.Верьовки звучить пісня "Рече та стогне Дніпр широкий"/

Закоханий у Шевченкову поезію М.Лисенко написав низку творів, об'єднаних у сім серій єдиного циклу під назвою "Музика до "Кобзаря" Т.Шевченка". У творчому доробку композитора понад 80 вокальних творів на тексти поета, визначальне місце серед них належить "Заповіту".

Звучить "Заповіт" у виконанні народного хору ім. Г.Верьовки/

Романс "Садок вишневий" справедливо вважається однією з перлин вокальної лірики М.Лисенка. Композитор тонко відчув настрій поетичного твору і реагував на кожний порух думки поета. У вірші-мініатюрі, який Шевченко написав, сидячи в казематі III відділу після арешту /1847/, відчутний кровний зв'язок поета з народом, його життям, глибока любов до українського сільського пейзажу, зокрема, вечірнього, яким часто милувався поет-художник.

Послухайте романс "Садок вишневий" у виконанні хорової капели "Трембіта".

Ні, він не вмере! Поки ще наше слово

Лунатиме серед степів, лугів,

Його пісень розіллється чудово

Мелодія по сизій млі віків.

Я знову повертаюся до нього,

Читаю, перечитую "Кобзар".

Ні! Україна, не була убога -

Поклав ти серце на її вівтар.

Нове життя ти дав батьківській мові,

Ти віщі думи в пісні перелив,

Де запеклась душа твоя у слові,

Яким страждав, ненавидів і жив,

Яким благословляв усі народи

Боротись проти рабства і нужди,

Рости у дружбі, діяти у згоді,

Позбутися навіки ворожди!

М. Старицький

От і підійшла наша розповідь до кінця, але ми сподіваємось, що палке слово Великого Сина України не залишило нікого байдужим. Маємо надію, що звернувшись до нашої книжкової виставки, ви відкриєте для себе Т.Г.Шевченка по-новому.

Звучить пісня у виконанні В.Зінкевича "Шлях до Тараса" на слова Ю.Рибчинського, музика О.Осадчого.

Більше дізнатися про життєвий шлях і творчий спадок Т.Г.Шевченка, доторкнутися до Шевченківського слова допоможуть користувачам-дітям **Свято «Кобзаря»** «Книга, що єднає минуле, теперішнє і майбутнє», **літературно-мистецькі вернісажі** «Вічне і живе Шевченкове слово», «Великий син великого народу», «Шанує Шевченка велика родина», «Шевченкові слова завжди звучать сучасно», Шевченківські читання «Звучать Шевченкові слова», **літературні калейдоскопи** «Тарас Шевченко: Доля. Муза. Слава», «Шевченкове слово у віках не старіє», **літературні вікторини** «Віч-на-віч з Кобзарем», «Читаймо Тараса, учімося в нього», **конкурси** «Вчитайтеся, вслухайтеся в Шевченкове слово», **літературна подорож** «Шляхи Шевченкової долі» (Україна, Санкт-Петербург, Казахстан), **краєзнавчо-мистецька презентація** «Музеї Шевченка в Україні» (об'єкти історико-культурної спадщини, пов'язані з ім'ям Т. Г. Шевченка) та ін.

Пропонуємо **конкурси** «Величний дар Шевченкового слова», «Шевченко-художник», «Театр одного актора» та **вікторину** «Читаймо Тараса, учімося в нього», які ви можете використати при проведенні масового заходу.

Конкурс **«Величний дар Шевченкового слова»**

Отримавши картки з рядками поезій Шевченка, учасники за 3 хвилини мають назвати твори, з яких ці рядки взято. За кожну правильну відповідь команда отримує 1 бал.

Картка для 1 команди

1. «Сидить собі в старій ряднині...» («І золотої, й дорогої...»)

-
2. «А хату раєм називають...» («Якби ви знали, паничі»)
 3. «Веселі здалека палати...» («Зоре моя вечірняя»)
 4. «Ви любите на братові шкуру, а не душу...» («Кавказ»)
 5. «В своїй хаті своя правда, і сила, і воля» («І мертвим, і живим...»)
 6. «А всім нам вкупі на землі.
Єдиномисліє подай
І братолюбіє пошли!» («Молитва»)
 7. «Добра не жди,
Не жди сподіваної волі –
Вона заснула: цар Микола її приспав» («Я не нездужаю, нівроку...»)

Картка для II команди

1. «По діброві вітер віє...» («Тополя»)
2. «Як понесе з України...» («Заповіт»)
3. «І не пом'яне батько з сином...» («Мені однаково...»)
4. «Молітесь Богові одному,
Молітесь правді на землі,
А більше на землі нікому
Не поклонітесь». («Неофіти»)
5. «...Під тинном опухла дитина, голоднее мре.
А мати пшеницю на панщині жне» («Сон»)
6. «Ой літає орел сизий,
А за ним орлята;
Гуля Максим, гуля батько,
А за ним хлоп'ята» («Гайдамаки»)
7. «Чи я знала, що сповита.
Що тая цариця –
Лютий ворог України,
Голодна вовчиця!» («Великий льох»)

Конкурс «Шевченко-художник»

Капітани по черзі витягують завдання, а їх команди повинні дати повну відповідь. Найвища оцінка – 2 бали.

Завдання 1. Назвіть малюнки, присвячені казахським дітям. («Щасливий ловець», «Байгуші», «Казахський хлопчик палить грубку», «Казахський хлопчик, що грається з кішкою», «Байгуші під вікном» та ін.).

Завдання 2. Який перший малюнок змалював Шевченко у засланні? (першою роботою Шевченка у засланні вважається автопортрет, зроблений олівцем: у солдатському кашкеті з написом «З р»(третья рота)).

Завдання 3. Кого з артистів змалював Шевченко в Петербурзі? (Американський трагік, чорношкірий актор Айра Олдрідж).

Завдання 4. З якими художниками дружив Шевченко? (Найбільшими його друзями були: К.Брюллов, В.Венеціанов, В.Сошенко, П.Федотов, О.Агін, Ф.Пономарьов, П.Петровський, В.Штернберг).

Завдання 5. Які свої твори Шевченко ілюстрував сам? (Поема «Слепая», «Невольник», «Катерина». «Утоплена»).

Завдання 6. Які малюнки Шевченка присвячені історії України? («Смерть Богдана Хмельницького», «Козацький бенкет», «Дари в Чигирині»).

Завдання 7. Назвіть картину, яку Шевченко виконав на тему однойменної поезії Михайла Лермонтова. Серед десятка інших робіт вона була розіграна в лотерею у Щепкіна в 1858 році у Москві. Виграв її промисловець-колекціонер Кокорєв. («Вмираючий гладіатор»).

Завдання 8. Із дванадцяти задуманих сатиричних малюнків Шевченко виконав лише вісім і об'єднав однією серією – «Притча про блудного сина». Назвіть їх. («Програв у карти», «В кабаку», «На цвинтарі», «В хліві», «Серед розбійників», «Покарання колодкою», «У в'язниці»).

Конкурс «Театр одного актора»

Кожна команда вибирає конверт із завданням, відкрити який можна з дозволу бібліотекаря. Поки звучить мелодія (1-2хв.), команди повинні вибрати з 5 запропонованих два вірші, які читатимуться напам'ять. Враховується знання тексту, майстерність виконання, оригінальні творчі знахідки команд. Оцінка – 2 бали.

Завдання для I команди

1. «Гайдамаки» (перший пролог від початку до слів: «Люблю розмовлять»).

-
2. «Сон» (уривок за вибором)
 3. «І мертвим, і живим...» (уривок за вибором)
 4. «Думи мої, думи мої»
 5. «Заповіт».

Завдання для II команди

1. «Гайдамаки» (уривок від слів: «Гомоніла Україна...», кінчаючи словами: «...а згадаєш – серце усміхнеться»).
2. «Кавказ» (уривок за вибором).
3. «Я не нездужаю, нівроку...»
4. «Плач Ярославни».
5. «Мені однаково»

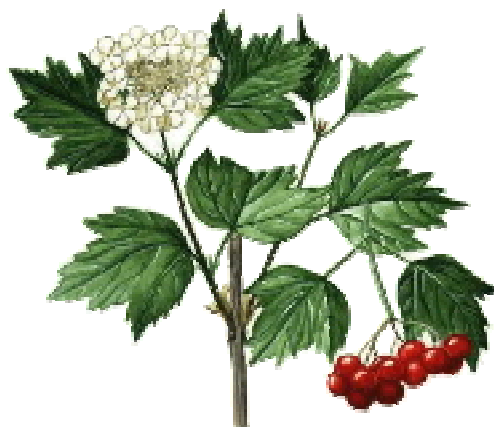
Підведення підсумків Конкурсу.

Вікторина «Читаймо Тараса, учімося в нього»

Читайте більше Кобзаря! Він – наша гордість, наша слава. Поповнюйтесь духом шевченкового слова, щоб відчутти себе дітьми народу, який жив, живе і буде жити вічно.

1. Скількома мовами перекладено «Заповіт» Т.Шевченка? (Більш ніж 150 мовами)
2. Яким псевдонімом підписував свої прозові твори Т. Шевченко? (Кобзар, Дармограй)
3. В якому творі діють персонажі Степан та Ярина? (Сліпий)
4. Де відбуваються події в поемі Т.Шевченка «Єретик»? (Чехія)
5. В якому році вперше видано друком «Кобзар» і скільки поезій було в ньому? (у 1840 році, 8 творів)
6. Яке дівоче прізвище матері Т.Шевченка? (Бойко)
7. Назвіть перший твір Т.Шевченка на історичну тему. («Іван Підкова»)
8. До якої збірки Т. Шевченка входять твори «Розрита могила». «Наймичка», «Великий льох». «Заповіт»? («Три літа»)
9. Хто автор пам'ятника Т.Шевченку в м. Ромни? (Іван Кавалерідзе)

-
10. Назвіть відомих шевченкознавців Сумщини.
(*П.Охріменко, Ю.Ступак. В.Терлецький, В.Скакун, О.Вертіль, Г.Хвостенко, Д. Кушнарєнко, І.Корнющенко. В. Дудченко*)
11. Він наш земляк, першим перекладав Біблію українською мовою, створив перший в Україні фонетичний правопис, написав перший україномовний історичний роман і, можливо, був єдиним, у кого Шевченко був боярином на весіллі. Про кого йде мова? (*Пантелеймон Куліш*)
12. Які художні твори про життя Т.Шевченка ви знаєте?
(*С.Васильченко «В бур'янах», О.Іванченко «Тарасові шляхи», Д. Красицький «Тарасова земля», Д.Косарик «Син-колос», О.Ільченко «Петербурзька осінь», Л.Смілянський «Поетова молодість», В.Костенко «Стежки до Кобзаря» та ін.*)
13. Українська письменниця, авторка роману про Т.Шевченка «В степу безкраїм за Уралом». (*Зінаїда Тулуб*)
14. Що об'єднує твори Шевченка «Слепая», «Невольник», «Катерина», «Утоплена»? (*Те, що їх проілюстрував сам Шевченко*)
15. Назвіть місця перебування Кобзаря на Сумщині.
(*Есмань (Червоне) 1845, 1859; Глухів 1844, 1845, 1859; Кролевець 1845, 1859; Конотоп 1859; Ромни 1845; Андріївка 1843, 1845?; Суми 1859; Лебедин 1859 (Лихвин, х. Старонове); Охтирка 1846?*)
16. Кому саме з українських кобзарів у 1860 році Шевченко подарував збірку «Кобзар»? (*Остану Вересаю*)

**Матеріали на допомогу проведенню
масових заходів з відзначення ювілею
Т.Г.Шевченка:**

1. Вічний як народ: сторінки до біографії Т.Г. Шевченка: навч. посіб. / автори-упоряд. О.І. Руденко, Н.Б. Петренко. - К.: Либідь, 1998. – 272 с.
2. Зайцев, Павло. Життя Тараса Шевченка / Павло Зайцев. - К.: Обереги, 2004. – 480 с. – (Сер. «Б-ка укр. раритету»).
3. Дунайська, С.Є. Є в Шевченка народження дата – дати смерті в Шевченка немає: літ.вечір / С. Дунайська // Позакласний час .- № 2010. - № 2. – С.152-153.
4. Королюк, Ніна. Кобзарєва пісня: поезія Тараса Шевченка і музика / для дітей середнього та старшого віку / Ніна Королюк - К.: Фонд мистецтв «Юні таланти», 1994. – 75 с.
5. Кушнарєнко, Данило. Тарас Шевченко і наш край : історико-краєзнавчий нарис / Данило Кушнарєнко – Суми: Мрія-1,1998. – 48 с.
6. Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття...: метод. лист / Держ.закл. «Нац.б-ка України для дітей»; уклад. Н.І.Безручко. – К., 2010. – 16с.
7. Микитин, Т. П., Івашко, Л.А. Шкільна Шевченкіана: конкурс / Т.П.Микитин, Л.А. Івашко // Шкільна бібліотека. – 2013. - № 3-4. – С.107-108.
8. Роянова, А. Послання у вічність: літ. вечір / А. Роянова // Дивослово. – 2009. - № 3. – С. 46-49.
9. Рудакова, Л. Іду з дитинства до Тараса / Л. Рудакова // Світ дитячих бібліотек. – 2009. - № 3. – С. 11.

10. Стороженко, М. А. Мій Шевченко: альбом / М.А. Стороженко - К. : Грамота, 2004. – 212 с.: ілюстр.
11. Тарас Шевченко: життя і творчість у документах [Альбом] / авт.-упор. Касіян, В. Т. Паламарчук. - К.: Радянська школа, 1991. – 320 с.: ілюстр.
12. Тарас Шевченко і Сумщина: збірка. – Суми: Редакційно-видавничий відділ облуправління по пресі, 1993. – 104 с.

Склала
Відповідальна за випуск
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка
Тираж 5 прим.

Бурятова Т. І.
Тогобіцька Л. М.
Бурятова Т. І.
І.М. Оберлянд

м. Суми, вул. Петропавлівська, 51
тел/факс 22-00-82, тел. 22-00-66, 22-00-82
<http://sodb.sumy.ua>
biblioteka.sumy@mail.ru